145565 ـ مستحقان زکات فطر

سوال

آیا می‌شود زکات فطر را به غیر از فقرا و بینوایان و برای دیگر گروه‌هایی که در قرآن به عنوان مستحقان زکات وارد شده داد؟

پاسخ مفصل

الحمدلله.

دربارۀ این مساله میان علما ـ رحمهم الله ـ اختلاف است. شافعیان بر این هستند که مصارف زکات فطر مانند مصارف زکات مال است. نگا: أسنى المطالب (۱/ ۴۰۲).

مالکیان بر این رای هستند که زکات فطر صرفا مخصوص فقرا و مساکین است و شیخ الاسلام ابن تیمیه و ابن قیم نیز بر همین رای هستند و از میان معاصرین شیخ ابن باز همین را برگزیده است.

در حاشیۀ دسوقی (۱/ ۵۰۸) آمده است: زکات فطر به انسان آزاد مسلمان فقیر غیر هاشمی داده می‌شود نه به کسی که مسئول جمع‌آوری زکات است و نه برای تالیف قلوب غیر مسلمانان و نه برای آزادی بردگان یا برای ادای دین بدهکاران و نه برای مجاهد و غریبی که با آن به سرزمینش برسد، بلکه به کسی که دارای وصف فقر است...

شیخ الاسلام ابن تیمیه ـ رحمه الله ـ می‌گوید: این قول از نظر دلیل قوی‌تر است (مجموع الفتاوی: ۲۵/ ۷۱).

ابن قیم در زاد المعاد (۲/ ۲۲) می‌گوید: از روش ایشان ـ صلی الله علیه وسلم ـ این بود که این صدقه را خاصا به مساکین و بینوایان می‌داد و برای گروه‌های هشتگانه (مستحق زکات مال) ادا نمی‌کرد و به آن امر نیز نکرده و هیچ‌یک از صحابه و کسانی که پس از آنان آمدند چنین نکرده‌اند، بلکه یکی از اقوال نزد ما این است که دادن آن جز برای مساکین جایز نیست و این قول راجح و صحیح‌تر از قولی است که تقسیم آن بر گروه‌های هشتگانه را واجب می‌داند.

شیخ ابن باز ـ رحمه الله ـ می‌گوید: «و مصرف آن بر فقرا و بینوایان است، زیرا از ابن عباس ـ رضی الله عنها ـ ثابت است که فرمود: رسول الله ـ صلی الله علیه وسلم ـ زکات فطر را به عنوان پاک کنندۀ روزه‌دار از لغو و بددهانی و غذایی برای بینوایان فرض نمود... (مجموع الفتاوی: ۱۴/ ۲۰۲).

والله اعلم